

“กิจกรรม: ล่องเรือเที่ยวเชิงเกษตร เลียบคลองมหาสวัสดิ์ @นครปฐม”

มีวชิรมุขสยามชวนคุณไปเที่ยว กับกิจกรรม
“ล่องเรือเที่ยวเชิงเกษตรเลียบคลองมหาสวัสดิ์ @นครปฐม”

เพลิดเพลินและเรียนรู้ผ่านจุดท่องเที่ยว 5 จุด

- ชมสวนกล้วยไม้
- ชมการแปรรูปผลผลิตเกษตรกรกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์
- พายเรือเล่นในนาบัว
- เยี่ยมชมพระราชวังสนามจันทร์ ที่ประทับแรมพระราชฐานของ ร.6
- นมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ

วันเสาร์ที่ 9 และอาทิตย์ที่ 10 มีนาคม 2556
เวลา 08.00 – 17.00 น.

คลองมหาสวัสดิ์

คลองมหาสวัสดิ์

รัชกาลที่ 4 โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยา
ทิพากรวงศ์ (ขำขุนนาค) และพระภาชี
สมบัติบริบูรณ์ เป็นแม่กองจ้างชาวจีนขุด
เมื่อพ.ศ. 2402 เสร็จเมื่อ พ.ศ. 2403
เพื่อเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประทับที่
พระตำหนักปฐมนคร ทอดพระเนตรการ
ปฏิสังขรณ์พระปฐมเจดีย์ ระยะทางเริ่ม
ตั้งแต่คลองบางกรวย (คลองบางกอกน้อย)

บริเวณใกล้วัดชัยพฤกษมาลา ไปบรรจบ
แม่น้ำนครชัยศรีริมศาลาเจ้าสุบิน ตำบล
จี่วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 1,101 ชั่ง 10 ตำลึง
และพระราชทานนามว่า “คลองมหาสวัสดิ์”
ระยะทาง 28 กิโลเมตร ไหลผ่านตำบล
ท่าเรือ ตำบลจี่วราย ตำบลมหาสวัสดิ์ และ
ตำบลศาลายา ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัด
นครปฐม ตำบลปลายบาง ตำบลศาลากลาง
ตำบลบางคูเวียง ตำบลบางขุนทอง และ
ตำบลมหาสวัสดิ์ ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เมื่อขุดคลองเสร็จ เจ้าพระยาทิพากรวงศ์
ได้ให้สร้างศาลาสำหรับประชาชนพัก ตามริมคลองทุก 100 เส้น ศาลาหลังหนึ่งให้เขียนตำรา
ยารักษาโรคต่าง ๆ ติดไว้เป็นการกุศล ต่อมาเรียกกันว่า “ศาลายา” ปัจจุบันได้กลายเป็นชื่อตำบล
และสถานีรถไฟ อีกศาลาหนึ่งสร้างในการกุศลปลงศพคนของเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ เรียกกันว่า
“ศาลาทำศพ” ปัจจุบันกลายเป็น “ศาลาธรรมสพน์” และเป็นชื่อตำบลกับสถานีรถไฟในเขต
ตลิ่งชันธนบุรี ปัจจุบันคลองสายนี้ยังคงเป็นเส้นทางสัญจรของชาวบ้านและเป็นแหล่งท่องเที่ยว
เชิงเกษตรอีกด้วย

พระตำหนักปฐมนคร

“ทวารวดี” ชื่อนี้มาจากไหน?

พระพุทธรูปศิลาขาว สมัยทวารวดี

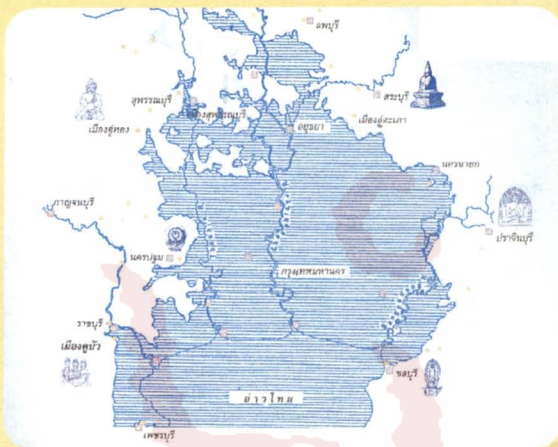

อักษรปัลลวะที่อุยูนเหรียญเงิน

นักโบราณคดีพบหลักฐานที่เกี่ยวกับรัฐทวารวดี ทั้งโบราณสถานและโบราณวัตถุ เช่น คูน้ำคันดินของเมืองโบราณฐานอาคารของโบราณสถาน และพระพุทธรูป เป็นต้น นอกจากนี้หลักฐานสำคัญที่กล่าวถึงรัฐทวารวดี และระบุถึงที่ตั้งพบในจดหมายเหตุของจีนในสมัยราชวงศ์ถัง ได้กล่าวถึงแคว้นโดโลโปตี้ (เมื่อแปลงเป็นสันสกฤตอ่านว่า “ทวารวดี”) ว่าเป็นรัฐขนาดใหญ่อยู่ระหว่างอาณาจักรศรีเกษตร(พม่า) และอาณาจักรอิสานปุระ(กัมพูชา) ดังนั้นนักวิชาการจึงเชื่อว่า “ทวารวดี” ตั้งอยู่บริเวณภาคกลางของประเทศไทย นอกจากนี้ยังพบหลักฐานสำคัญที่ยืนยันถึงบริเวณที่ตั้งและความเจริญรุ่งเรืองของรัฐทวารวดี คือ เหรียญเงินและแผ่นทองแดงที่บันทึกชื่อรัฐโบราณด้วย อักษรปัลลวะเป็นภาษาสันสกฤต ว่า “ศรีทวารวดี ศวรปุณยะ”

ความสำคัญของรัฐทวารวดี

- เป็นจุดเริ่มต้นของสมัยประวัติศาสตร์ในประเทศไทย โดยเริ่มมีการใช้ตัวอักษรบันทึกเรื่องราว เป็นยุครอยต่อของสมัยก่อนประวัติศาสตร์และสมัยประวัติศาสตร์
- เป็นยุคแห่งการเริ่มต้นก่อร่างสร้างเมืองเป็นชุมชน เป็นเมืองขนาดใหญ่ มีคูน้ำคันดินแสดงขอบเขตของเมือง และเจริญเป็นรัฐที่มีความสำคัญ
- เป็นยุคที่มีการผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมเข้ากับการนับถือศาสนาพุทธซึ่งเป็นศาสนาที่ชาวทวารวดีนับถือเป็นหลัก และเป็นศูนย์กลางพุทธศาสนาที่สำคัญในยุคนั้น
- เป็นศูนย์กลางการค้าทางทะเลที่สำคัญ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมส่งผลต่อประวัติศาสตร์ไทยในยุคต่อมา

แผนที่แนวชายฝั่งทะเลเดิม
ในสมัยเมืองโบราณนครปฐม
แสดงถึงที่ตั้งชุมชนโบราณที่
เป็นเมืองท่าในการติดต่อค้าขาย
กับอินเดีย ส่งผลให้มีการรับ
วัฒนธรรมทางพุทธศาสนา
เป็นศูนย์กลางความเชื่อของ
ชุมชนโบราณ มีการสร้าง
ศาสนสถานและศาสนวัตถุ
จำนวนมากและเริ่มมีการบันทึก
เหตุการณ์เป็นลายลักษณ์อักษร

ที่ได้ต้นแบบจากอินเดีย เกิดการผสมผสานวัฒนธรรมเกิดเป็น “วัฒนธรรมทวารวดี”

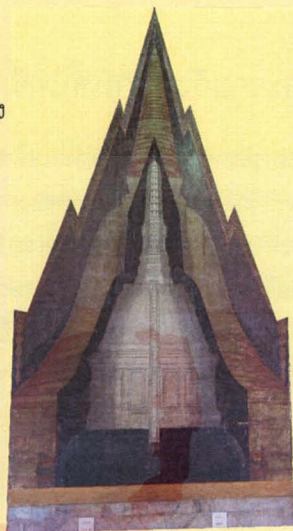
เมืองนครปฐมโบราณ

เคยเป็นเมืองหลวงและเมืองท่าที่เจริญรุ่งเรืองสูงสุดใน พ.ศ. 1201 – พ.ศ. 1600 แผน
ผังเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าค่อนข้างมน มีคูน้ำคันดินรอบเมือง ตัวเมืองมีเนื้อที่ประมาณ
2,158 ตร.กม. มีเส้นทางคมนาคมสำคัญคือ แม่น้ำท่าจีนและคลองบางแก้วซึ่งเชื่อมต่อกับ
แม่น้ำนครชัยศรีสามารถออกสู่ทะเลได้ เมืองนครปฐมโบราณและบริเวณใกล้เคียงพบศาสน-
สถานทางพุทธศาสนาที่สำคัญคือ เจดีย์พระประโทน เจดีย์จุลประโทน พระปฐมเจดีย์(องค์เดิม)
และวัดพระเมรุ นอกจากนี้ยังพบโบราณวัตถุที่แสดงถึงการติดต่อค้าขายกับต่างชาติอีกด้วย

พระปฐมเจดีย์

พระปฐมเจดีย์ เดิมเรียกว่า พระธมเจดีย์ เป็นมหาธาตุหลวง
สมัยสุวรรณภูมิ ได้รับการปฏิสังขรมาหลายสมัย ดังนี้

- สมัยสุวรรณภูมิ ราว พ.ศ. 350 – พ.ศ. 1000
- สมัยทวารวดีก่อสร้างเพิ่มเติม ราว พ.ศ. 1000 – พ.ศ.1600
- หลัง พ.ศ. 1600 – พ.ศ.2396 ถูกทิ้งให้เสื่อมโทรมตามสภาพบ้านเมือง
- สมัยรัชกาลที่ 2 ภูมิของพระสงฆ์ได้ย้ายมาอยู่ทางด้านทิศเหนือขององค์พระปฐมเจดีย์ ศาลาการเปรียญอยู่บริเวณต้นพระศรีมหาโพธิ์ ส่วนพระอุโบสถคงอยู่ ณ ที่เดิม แต่ตั้งอยู่กับพื้นดิน
- สมัยรัชกาลที่ 3 ได้เสด็จจุดธูปที่ปฐมเจดีย์ แต่ไม่ได้ทำการปฏิสังขรณ์สิ่งใด
- สมัยรัชกาลที่ 4 ปฏิสังขรณ์องค์พระปฐมเจดีย์หุ้มองค์เดิมเปลี่ยนจากบาตรคว่ำมีพุทธบัลลังก์ฐานสี่เหลี่ยมซ้อนระฆัง มียอดนพศูลและมีพระมหามงกุฎสวมไว้บนยอดองค์พระเจดีย์ ประดับด้วยกระเบื้องเคลือบสีเหลือง รอบฐานองค์ปฐมเจดีย์สร้างเป็นบาตร หินกลมล้อมรอบเป็น 2 ชั้น ทั้ง 4 ทิศมีพระวิหารและพระระเบียงต่อเนื่องกันรอบพระเจดีย์พร้อมกับสร้างพระพุทธรูปปางต่าง ๆ ไว้ที่วิหารทั้ง 4 ทิศ
- รัชกาลที่ 5 ได้เสด็จพระราชดำเนินมายกยอดพระปฐมเจดีย์โปรดให้สั่งกระเบื้องเคลือบสีเหลืองทองจากเมืองจีนมาประดับมหาสถูปทั้งองค์ ซึ่งมาแล้วเสร็จในสมัยรัชกาลที่ 6
- สมัยรัชกาลที่ 6 โปรดให้ปฏิสังขรณ์วิหารหลวงและให้เขียนภาพพระปฐมเจดีย์ตั้งแต่ที่มีอยู่เดิมกับภาพเทวดา ครุฑ นาค และนักบวชในศาสนาต่าง ๆ ไว้ที่ผนังวิหาร ยังโปรดให้สร้างวิหารสำหรับประดิษฐานพระร่วงโรจนฤทธิ์ซึ่งเดิมได้อัญเชิญขึ้นส่วนพระเศียร พระหัตถ์และพระบาท ซึ่งเป็นศิลปะสมัยสุโขทัยมาจากสวรรคโลกนำมาปฏิสังขรณ์จนเป็นพระพุทธรูปยืนที่สมบูรณ์ ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งให้บรรจุพระอังคารของพระองค์ไว้ในฐานพระพุทธรูปองค์นี้ด้วย และถวายพระนามพระพุทธรูปว่า “ พระร่วงโรจนฤทธิ์ ศรีอินทราทิตย์ ธรรมโมภาส มหาวชิราวุธราชูปนิยบพิตร ” ทรงโปรดให้สร้างพระอุโบสถวัดพระปฐมเจดีย์ และมาเสร็จสิ้นในรัชกาลที่ 7

พระราชวังสนามจันทร์

เป็นพระราชวังที่ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นบนบริเวณที่คาดว่าเป็นพระราชวังเก่าของกษัตริย์สมัยโบราณที่เรียกว่า เนินปราสาท เพื่อเป็นสถานที่ประทับครั้งมามัสการองค์พระปฐมเจดีย์และเมื่อบ้านเมืองถึงยามวิกฤต พระราชวังใช้เวลาก่อสร้าง 4 ปี โดยมีหลวงพิทักษ์มานพ (น้อย ศิลป) ซึ่งต่อมาได้รับโปรดเกล้าฯ เลื่อนยศเป็นพระยาวิสุกรรม ศิลปประสิทธิ์ เป็นแม่งาน และสร้างเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2450 เมื่อสร้างเสร็จจึงได้พระราชทานนามว่า "พระราชวังสนามจันทร์" ปัจจุบันพระราชวังสนามจันทร์อยู่ในความดูแลของสำนักพระราชวัง

พระที่นั่งพิมานปฐม

พระที่นั่งพิมานปฐมเป็นพระที่นั่งองค์แรกในบริเวณของพระราชวังสนามจันทร์ เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน 2 ชั้นแบบตะวันตก แต่ดัดแปลงเพื่อให้เข้ากับสภาพภูมิอากาศเมืองร้อน สร้างขึ้นราวปี พ.ศ. 2450 พระที่นั่งองค์นี้ใช้เป็นที่ประทับ ที่ทรงพระอักษรที่เสด็จออกขุนนาง ที่รับรองพระราชอาคันตุกะ และที่ออกให้ราษฎรเข้าเฝ้าฯ

พระที่นั่งอภิรมย์ฤดี

อยู่ด้านใต้ของพระที่นั่งพิมานปฐม เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน 2 ชั้นแบบตะวันตก ประดับลวดลายไม้ฉลุเหมือนกับพระที่นั่งพิมานปฐม ใช้เป็นที่ประทับเจ้านายฝ่ายในในสมัยนั้น ปัจจุบันพระที่นั่งอภิรมย์ฤดี ชั้นบนจัดแสดงห้องพระบรรทม ห้องทรงงาน เพื่อให้เข้ากับบรรยากาศในสมัยก่อน

พระที่นั่งวัชรรมยา

เป็นตึก 2 ชั้น เป็นสถาปัตยกรรมแบบไทย หลังคาซ้อนชั้นยอดปราสาท มุงด้วยกระเบื้องเคลือบ มีช่องฟ้าใบระกา นาคสะดุ้ง หางหงส์ครบถ้วน พระที่นั่งองค์นี้ใช้เป็นที่บรรทมเมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์แล้ว ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของศาลากลางจังหวัด

พระที่นั่งสามัคคีมุขมาตย์

เป็นพระที่นั่งที่มีหลังคาเชื่อมต่อกับพระที่นั่งวัชรรมยา เครื่องประดับตกแต่งหลังคาเหมือนกัน แต่หน้าบันทิศเหนือมีรูปจำหลักทำวอมรินทราธิราชประทานพรประทับอยู่ในพิมานปราสาทสามยอด ท้องพระโรงพระที่นั่งยกสูง 1 เมตร

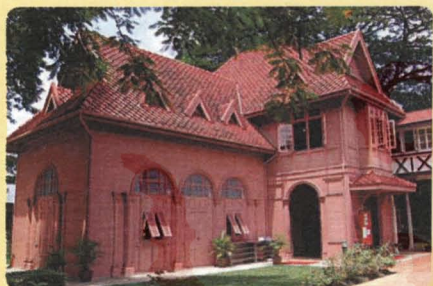
ตรงกลางยกพื้นรอบ มีอัฒจันทร์สองฝั่ง มีประตูติดต่อกับพระที่นั่งวัชรรมยา พระที่นั่งองค์นี้ทรงใช้เป็นสถานที่จัดงานหลายอย่าง เช่น งานสโมสรสันนิบาต และใช้เป็นที่แสดงโขนละครต่างๆ มีชื่อเรียกติดปากชาวบ้านว่า โรงโขน

พระตำหนักชาลิมงคลอาสน์

เป็นพระตำหนักที่โดดเด่นที่สุดในหมู่พระตำหนัก และพระที่นั่งในพระราชวังสนามจันทร์ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของสนามใหญ่ สร้างปี พ.ศ. 2451 โดยมีหม่อมเจ้าอิทธิเทพธร กฤดากร เป็นสถาปนิกผู้ออกแบบ จุดเด่นของพระตำหนักองค์นี้ คือสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะคล้ายกับปราสาท

ซึ่งเป็นการผสมระหว่างศิลปะเรเนซองส์ของฝรั่งเศส กับอาคารแบบฮาล์ฟ ทิมเบอร์ของอังกฤษ แต่ดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพอากาศในประเทศไทย

พระตำหนักมหาราชรัตบัลลังก์

พระตำหนักมหาราชรัตบัลลังก์

พระตำหนักมหาราชรัตบัลลังก์เป็นพระตำหนัก 2 ชั้น สร้างด้วยไม้สักทองมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบนีโอคลาสสิก พระตำหนักองค์นี้สร้างขึ้นคู่กับพระตำหนักชาลีมงคลอาสน์ โดยมีสะพานเชื่อมจากชั้นบนข้ามคูน้ำเชื่อมกับชั้นบนของพระตำหนักมหาราช สร้างในปี พ.ศ. 2459 โดยมีหม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร เป็นสถาปนิกออกแบบ จุดเด่นของพระตำหนักองค์นี้คือ หลังคาทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องว่าวสีแดง ทาสีแดงทั้งหลัง

พระตำหนักทับแก้ว

พระตำหนักทับแก้ว

เป็นอาคารตึกสองชั้น เคยเป็นที่ประทับในฤดูหนาวของร.6 ภายในอาคารมีเตาผิงและหลังคามีปล่องไฟตามแบบตะวันตก และถูกใช้เป็นที่ตั้งกองบัญชาการเสือป่ากองเสนาน้อยราบเบารักษาพระองค์ ปัจจุบันสำนักพระราชวังได้อนุญาตให้สมาคมประวัติศาสตร์ฟุตบอลแห่งประเทศไทย ดำเนินการจัดแสดงเป็น "พิพิธภัณฑ์คณะฟุตบอลแห่งประเทศไทย"

สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

พระตำหนักทับขวัญ

พระตำหนักทับขวัญ

เป็นเรือนไทยภาคกลาง นายช่างผู้ออกแบบและควบคุมการก่อสร้างคือ พระยาวิสุกรรม ศิลปประสิทธิ์ (น้อย ศิลป์) ร.6 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเพื่อรักษาศิลปะบ้านไทยแบบโบราณและให้จัดการพระราชพิธีขึ้นพระตำหนักใหม่ เมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2454 พระองค์ได้ประทับแรม ณ พระตำหนักองค์นี้เป็นเวลา 1 คืน และเมื่อมีการซ่อมรบเสื่อป่า พระตำหนักองค์นี้ใช้เป็นที่ตั้งกองบัญชาการ ปัจจุบันภายในพระตำหนักใช้จัดแสดงพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจด้านไทยศึกษาของรัชกาลที่ 6

เรือนพระยานนทิการ

เรือนพระยานนทิการ

เดิมเป็นบ้านของเจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี เสนาบดีกระทรวงวัง เคยใช้เป็นจวนพักผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม

เรือนพระธเนศวร

เรือนพระธเนศวร (เรือนแปดเหลี่ยม)

สมัยก่อนเป็นบ้านพักของเจ้าพระยาบุรุษรัตนราชพัลลภ ภายในจัดแสดงพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และพระบรมวงศานุวงศ์ มีห้องแสดงเรือกอลและ และสิ่งของซึ่งนำมาจากหลายที่ เช่น จากพระตำหนักสวนจิตรลดาหรือพระราชวังบางปะอิน

เรือนทับเจริญ

พระที่นั่งปาฏิหาริย์ทัศไนย

เทวาลัยคเณศร์

เรือนทับเจริญ

เดิมเป็นบ้านพักเจ้าพระยารามราชนพ
ผู้สำเร็จราชการกรมหาดเล็ก ปัจจุบันนี้
ได้ใช้เป็นสถาบันวัฒนธรรมภูมิภาค
ตะวันตก

พระที่นั่งปาฏิหาริย์ทัศไนย

เป็นแท่นไม้สักมีขนาด 2 เมตร เดิมตั้ง
อยู่บนพระที่นั่งวัชรนิมิต ที่พระที่นั่งนี้
ร.6 ได้ประทับทอดพระเนตรเห็นปาฏิหาริย์
ขององค์พระปฐมเจดีย์ ขณะนี้ย้ายไปอยู่ที่
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

เทวาลัยคเณศร์

ร.6 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้น
บริเวณศูนย์กลางของพระราชวังฯ สำหรับ
ประดิษฐานพระพิฆเนศวร ซึ่งถือว่าเป็น
เทพเจ้าแห่งความรู้ เป็นผู้มีปัญญาเป็นเลิศ
ปราดเปรื่องในศิลปวิทยาทุกแขนง และเพื่อ
ความเป็นสิริมงคล เมื่อมองจากพระที่นั่ง
พิมานปฐมจะเห็นพระปฐมเจดีย์ เทวาลัย
คเณศร์และพระที่นั่งพิมานปฐม อยู่ในแนว
เส้นตรงเดียวกัน

ศาลาลงสง

ศาลาลงสง

เป็นศาลาทรงจัตุรมุข
สร้างในสมัยรัชกาลที่ 6 เดิมตั้งอยู่ที่
พระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม

อนุสาวรีย์ย่าเหล

อนุสาวรีย์ย่าเหล

เป็นสุนัขพันทางที่ ร.6 ทรงเลี้ยง
และทรงโปรดปรานมาก ภายหลังถูก
ลอบยิงจนตาย ทรงโศกเศร้าเป็นอย่างยิ่ง
ถึงกับทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
จัดงานศพ และสร้างอนุสาวรีย์ย่าเหลขึ้น
โดยประดิษฐานไว้หน้าพระตำหนัก
ชาลิมงคลอาสน์

ที่มา

ศุภาพร ธัญวิวัฒน์กุล. คู่มือ(Tool Kit):พิชิตองค์ความรู้ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมทวารวดี.

กรุงเทพฯ : บริษัท หงส์อินเตอร์พรีน จำกัด, 2554.

ศิลปากร, กรม. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระปฐมเจดีย์. นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์,
2548.

<http://travel.sanook.com>

<http://th.wikipedia.org>

สำนักงานกฤษฎีกา

okmd

สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

เลขที่ 4 ถนนสนามไชย แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

โทร: 02 225 2777 แฟกซ์: 02 225 2775

www.museumsiam.org

facebook.com/museumsiamfan